

вчителя є його компетентність, яка передбачає продуктивну орієнтацію в мінливих умовах і успішну здатність приводити у відповідність свою роботу з новими вимогами життя й суспільства. Компетентність не означає відсутності труднощів. Причин для труднощів у вчителя на шкільному просторі дуже багато. Однак справжніх професіоналів вони активізують, мобілізують, спонукаючи до пошуку шляхів їх самостійного подолання. Для такої категорії вчителів труднощі виступають як найбільший стимулятор інтелектуальної активності та творчих ініціатив.

На перспективу наші творчі пошуки ми пов'язуємо з ознайомленням викладачів методичних дисциплін з особливостями організації моніторингового дослідження якості навчальних результатів, як однієї з складових оновлення змісту методико-математичної підготовки компетентних фахівців з початкової освіти.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гавриш Н., Сущенко О. Обґрунтування суб'єктивного підходу до підготовки професійно компетентних фахівців з початкової освіти. Школа першого ступеня: теорія і практика: Зб. наук. пр. Переяслав-Хмельницького держ. пед. ун-ту імені Григорія Сковороди. – Випуск 17-18. – Тернопіль: – Астон, 2005. – С. 61-68.
2. Зеер Э.Ф., Павлова А.М., Сыманюк Э.Э. Модернизация профессионального образования: компетентностный подход: Учеб. пособие. – М., 2001. – 216 с.
3. Зимняя И.А. Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании. – М.: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. – 40 с.
4. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / Під заг. ред. О.В. Овчарук. – К.: „К.І.С.”, 2004. – 112 с.
5. Методика викладання математики в початковій школі. Типова програма нормативного навчального курсу для підготовки фахівців за спеціальністю 6.010100 „Початкове навчання”, освітньо-кваліфікаційний рівень „бакалавр” / Л.В. Коваль. – Бердянськ-Київ, 2006. – 37с.
6. Моніторинг якості освіти: світові досягнення та українські перспективи / За заг. ред. О.І. Локшиної – К.: К.І.С., 2004. – 128с.
7. Савченко О.Я. Підготовка вчителя в контексті інноваційної шкільної освіти // Школа першого ступеня: теорія і практика: Зб. наук. пр. Переяслав-Хмельницького держ. пед. ун-ту імені Григорія Сковороди. – Переяслав – Хмельницький. – 2004. – Вип. 10. С.109 – 117.
8. Резниченко М.А. Учитель школы: возможности профессионального роста // Начальная школа. – 2006. – № 11. – С.25-30.
9. Хуторской А.В. Ключевые компетенции как компонент личностно ориентированной парадигмы образования // Народное образование. – 2003. –№ 8. – С. 107-114.
10. Nutmacher W. Key competencies for Europe // Council for Cultural Cooperation/ // Secondary Education for Europe. – Strasbourg, 1997.

УДК 37.026:378.14

О.Г. Коханко

МОДЕЛЬ ПОЕТАПНОГО ФОРМУВАННЯ У СТУДЕНТІВ КОМПЛЕКСНИХ УМІНЬ ПРОЕКТУВАННЯ УРОКУ НА ЗАСАДАХ МАТРИЧНО-МОДУЛЬНОГО ПІДХОДУ

Стаття присвячена проблемі формування у студентів комплексних вмінь проектування уроку. У ній подано модель поетапного формування вищезначених вмінь. Розкрито особливості основних етапів даного процесу.

This article is dedicated to the problem of forming common complex knowledge and skills of projecting a lesson on the base of matrix-module approach in the students of pedagogical

institutions. The author presents and describes her worked out modulus of forming the foregoing knowledge and skills.

Визначаючи професійні компетентності вчителя, науковці одностайні в тому, що ними є комплексні фахові вміння, які виявляються у готовності випускника вищого навчального закладу до виконання ряду виробничих функцій. У державних галузевих стандартах вищої освіти визначено більше двохсот п'ятдесяти комплексних кваліфікаційних вмінь, якими повинні оволодіти студенти впродовж навчання у вузі. Чільне місце серед них посідають дидактико-методичні проєктивні вміння.

Численні дослідження науковців і практиків у галузі формування в студентів проєктивних знань і вмінь носять, як правило, аспектний характер. Більшістю педагогів питання оволодіння проєктивними знаннями і вміннями розглядається опосередковано при дослідженні проблеми оволодіння студентами системою дидактичних знань і вмінь (Мороз О.Г., Гусак П.М., Сластьонін В.О., Білокур Н.В., Абдуліна О.А., Бульвінська О.І., Іванченко І.В., Лаврова Л.Н., Шайденко Н.А., Антонова О.Є. і ін.). Проблема формування у студентів дидактичних знань і вмінь проєктування уроку вивчають у своїх працях Бондар В.І., Шапошнікова І.М., Кендюхова А.А. і ін. Питання методичного проєктування уроку досліджують Авраменко К.Б., Львова Ю.Л. і ін. Частина науковців розглядає поняття „проєктування”, „проєктування уроку”, „планування уроку”, вивчає питання підготовки вчителем уроку і т.д. (Підласий І.П., Онишук В.О., Махмутов М.І., Кропотова Л.А., Безпалько В.П., Бабанський Ю.К., Орчакова О.А., Кубрушко П.Ф., Яковлев Н.Н., Сохор А.М., Дреер А., Конаржевський Ю. та ін.), але не досліджує проблему оволодіння студентами – майбутніми вчителями – знаннями і вміннями проєктування уроку. З огляду на вище зазначене, можемо констатувати, що на сьогоднішній день не має готової моделі поетапного формування у студентів – майбутніх вчителів – комплексних вмінь проєктування уроку. Студенти педагогічних вузів дуже часто одержують часткові (окремі) знання і вміння щодо проєктування уроку. Дидактичні знання і вміння проєктування уроку, замість того щоб стати основою (базою) для оволодіння спеціально-методичними, лягають теоретичним пластом, що не має відношення до практичного планування уроку. Головний недолік – це різні методики формування у студентів дидактичних та методичних знань і вмінь проєктування уроку. Першим кроком до подолання цієї невідповідності є визначення у освітньо-кваліфікаційній характеристиці майбутнього вчителя початкової ланки освіти комплексних дидактико-методичних вмінь проєктування уроку. Наступним кроком, на наш погляд, повинна стати розробка моделі поетапного формування у студентів даних умінь. Ставлячи за мету розробити таку модель, ми опирались на досягнення ряду педагогічних теорій і концепцій: теорія поетапного формування розумових дій (за П.Я.Гальперініним), концепція системно-діяльнісного підходу до процесу навчання, теорія матричного проєктування уроку (за В.І.Бондарем, І.М.Шапошніковою [1; 5]), теорія модульного підходу до відображення змісту навчання та організації процесу навчання.

Перш ніж будувати модель поетапного формування у студентів комплексних вмінь проєктування уроку, нами визначено структуру комплексних вмінь проєктування уроку. Вона включає загальні уявлення про проєктивну діяльність вчителя, загально-дидактичні знання і вміння проєктування уроку на засадах матрично-модульного підходу, спеціально-методичні знання і вміння проєктування уроку на засадах матрично-модульного підходу та вміння реалізовувати створений проєкт уроку в реальних умовах школи.

Модель поетапного формування у студентів комплексних вмінь проєктування уроку (рис. 1) відображає алгоритмічну послідовність етапів процесу формування даних умінь. Даний алгоритм складається з п'яти послідовних етапів – пропедевтичний етап, етап загально-дидактичного проєктування уроку на засадах матрично-модульного підходу, етап методичного проєктування уроку на засадах матрично-модульного підходу, етап технологічної реалізації проєкту уроку та етап самовдосконалення проєктивної діяльності. Кожен з етапів підпорядкований загальній меті процесу навчання студентів проєктуванню

уроку та розв'язує конкретне цільове завдання. Їх послідовність обумовлена структурою комплексних вмінь проектування уроку та наступністю вивчення навчальних (фахових) дисциплін, на яких формуються знання і вміння проектувати урок. Розглянемо сутність кожного з етапів.

Пропедевтичний етап процесу формування комплексних вмінь проектування уроку на засадах матрично-модульного підходу ґрунтується на змісті таких психолого-педагогічних дисциплін, як вступ до спеціальності, загальні основи педагогіки, історія педагогіки, педагогічна психологія, загальна і вікова психологія. На цьому етапі важливо викликати у студентів пізнавальний інтерес до майбутньої проєктивної діяльності. Зацікавлений студент готовий включитися у спільну діяльність з викладачем. У даному випадку – це спільна діяльність з оволодіння знаннями і вміннями проектувати урок. На цьому етапі першочергового значення набуває актуалізація професійних інтересів студентів. Завдання викладачів показати взаємозв'язок між процесом формування проєктивних вмінь та контекстом майбутньої професійної діяльності. Підґрунтям слугуватиме ознайомлення із історичними аспектами планування форм організації навчання дітей і, зокрема уроку (Історія педагогіки); засвоєння категоріального апарату з педагогіки і психології, яким оперуватиме студент у подальшому при створенні проєктів уроків (Загальні основи педагогіки, загальна психологія); осмислення власної значущості у процесі навчання учнів, у процесі підготовки цього процесу (Вступ до спеціальності); ознайомлення з віковими особливостями дітей та специфікою планування уроків з урахуванням віку та індивідуальних особливостей дітей (Вікова психологія); осмислення основних особливостей розгортання процесів учіння і навчання, їх врахування при плануванні уроку (Педагогічна психологія). Основна мета пропедевтичного етапу – сформувати мотивацію студентів щодо оволодіння проєктивною функцією, ознайомити із загальною специфікою проєктивної діяльності вчителя. Очікуваний результат – висока мотивація до процесу оволодіння знаннями і вміннями проектування уроку, загальні уявлення про проєктивну діяльність вчителя.

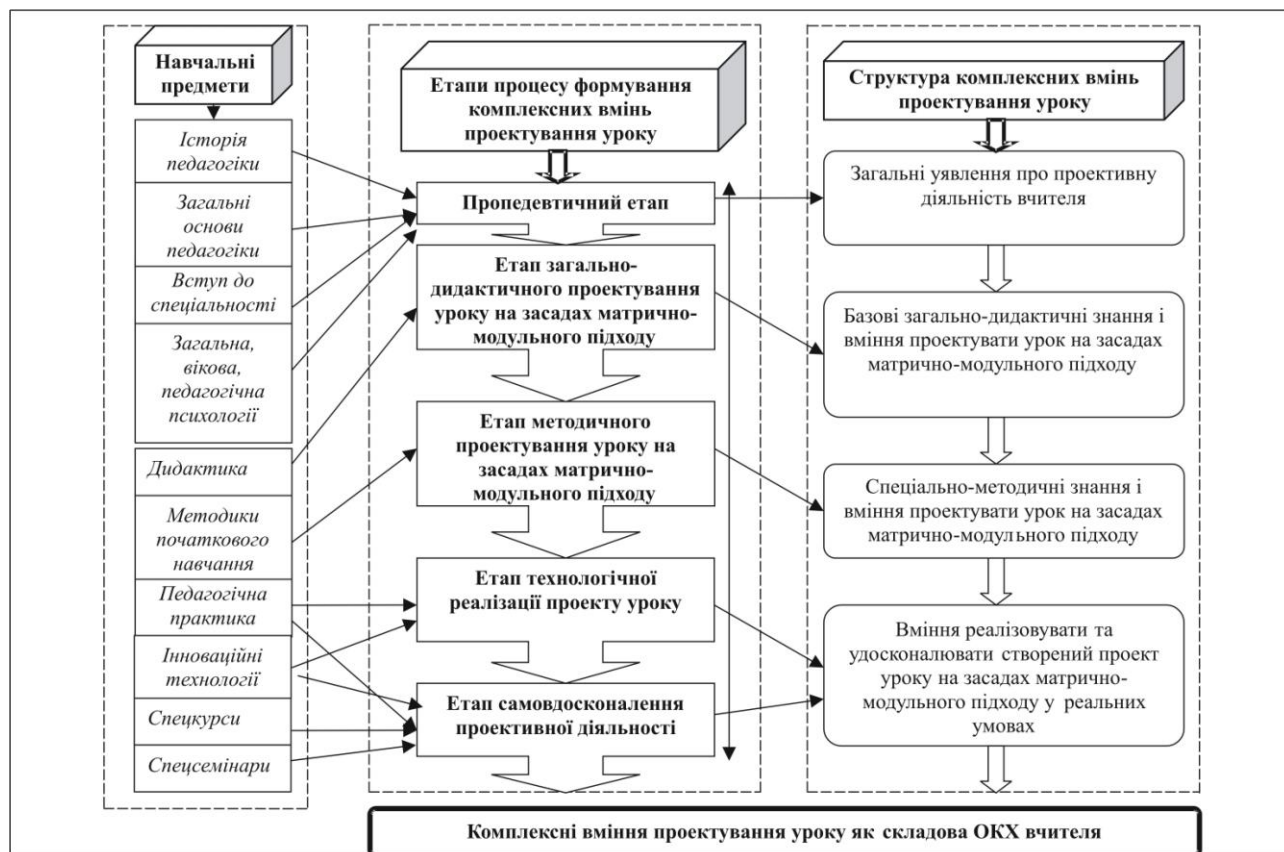

Рис.1. Модель поетапного формування комплексних вмінь проектування уроку на засадах матрично-модульного підходу.

Наступний етап є базовим у процесі навчання студентів проектуванню уроку – **це етап загально-дидактичного проектування уроку на засадах матрично-модульного підходу**. Розпочинається він під час вивчення студентами базової педагогічної дисципліни – дидактики (теорія навчання). Даний етап у нашій моделі є системоутвірним (основним) відносно до інших етапів. Під час вивчення дидактики студенти вчать проектувати урок як основну форму навчання у загально дидактичному вигляді (“проект-модель”). Саме система дидактичних знань і вмінь як сукупність взаємопов’язаних елементів є основою для проектування, практичного втілення і аналізу навчального процесу. Вивчення дидактики за модульною програмою тісно пов’язане із компонентами моделі уроку. Для створення проекту уроку студент застосовує всю систему дидактичних умінь: здійснює прогноз проміжних і кінцевого результатів уроку, діагностично формулює загальну мету уроку, цільові завдання, визначає зміст, конструює методи навчання, підбирає засоби та форми організації навчальної діяльності учнів на уроці, способи та методи контролю і корекції знань і т.д. На етапі вивчення дидактики студенти засвоюють знання і вміння, що є теоретичною основою для проектування уроку. Тому провідне завдання цього етапу – озброєння студентів технологією дидактичного проектування уроку, що являє собою базу для засвоєння спеціально-методичних знань і вмінь проектування уроку з окремих методик початкового навчання. Кінцевим результатом загально-дидактичного етапу передбачаються знання і вміння дидактичного проектування уроку у вигляді дидактичної матриці („проект-модель”). Відмітимо, що для успішного проектування уроку знання алгоритму його побудови, що засвоюється студентами у процесі вивчення дидактичних аспектів проектування, необхідна, але не достатня умова. Ми згодні з думкою І.М.Шапошнікової [5: 53], що алгоритм проектування уроку нагадує швидше вчителю логіку слідування процедур конструювання, ніж наповнення їх конкретним змістом. Інша справа – методичний рівень проектування уроку. Для цього студентам варто засвоїти особливості методичного проектування уроку. Саме це передбачає третій етап процесу формування комплексних вмінь проектування уроку – **етап методичного проектування уроку на засадах матрично-модульного підходу**. На даному етапі студенти вчать наповнювати дидактичну модель уроку специфічними для кожної методики прийомами, методами вивчення, узагальнення чи перевірки здобутих учнями знань і вмінь, змістом конкретного навчального предмета початкової школи. Цей етап ґрунтується на змісті методик початкового навчання, які вивчаються студентами паралельно з дидактикою і після неї. Важливою умовою при засвоєнні методичних знань і вмінь проектування уроку з різних навчальних предметів початкової школи є опора на дидактичні, а в подальшому – поєднання цих знань і вмінь у цілісну систему. Цього можна досягти, використовуючи при навчанні студентів проектування уроку на дидактичному та методичному рівнях єдиного засобу проектування – матриці (*дидактична матриця – це форма (модель, складна таблиця), у якій відображено цілісний процес навчання учнів на уроці*). На етапі оволодіння дидактичними знаннями і вміннями проектування уроку студенти вчать будувати дидактичну матрицю уроку, а на етапі оволодіння методичними знаннями і вміннями проектування уроку – наповнюють і розширюють дану матрицю методичним змістом, спеціально-методичними прийомами, методами роботи з учнями, перетворюючи її у дидактико-методичну матрицю уроку. Така послідовність і єдність важлива, оскільки, дидактичні і методичні знання і вміння засвоюються не окремо, а у системі, що сприяє формуванню інтегрованих знань і вмінь проектування уроку. Основна мета етапу методичного проектування уроку на засадах матрично-модульного підходу – сформувати знання і вміння наповнювати проект-модель уроку (дидактичну матрицю) спеціально-методичними прийомами, способами дій, змістом і т.д., навчитись будувати план-конспект уроку з будь-якого навчального предмета початкової школи.

Четвертий етап у структурі процесу формування комплексних вмінь проектування уроку ми означили як **етап технологічної реалізації проекту уроку**. Фактично цей етап є

систематизуючим відносно до інших. Він передбачає апробацію, практичне втілення створеного „плану-конспекту” уроку в реальних умовах шкільного навчання та його удосконалення. Підґрунтям для цього є навчальна та педагогічна практика студентів у школі. Основна мета цього етапу: навчитись втілювати спроектований „план-конспект” уроку на засадах матрично-модульного підходу у реальній шкільній практиці. Знання і вміння проектування уроку у вигляді дидактико-методичного проекту будуть не повними, якщо вони не реалізовані та не апробовані у практичній діяльності, тобто у реальних умовах шкільного навчання, де на спроектований урок впливають різні суб’єктивні чинники (особистість студента, його вміння спілкуватись із учнівським колективом, підготовленість учнів і т.д.).

Останній етап – **самовдосконалення проєктивної діяльності**. Основу цього етапу складають спецкурси, спецсемінари зі спеціальності, навчальна дисципліна “Інноваційні технології”. Під час їх вивчення студенти мають можливість узагальнити, систематизувати і переосмислити свої знання і вміння проектувати уроки у початковій школі, а також поглибити їх новими інноваційними підходами до проєктивної діяльності вчителя у школі. Цей етап є підсумковим, а отже, і мета його – узагальнити і систематизувати знання і вміння цілісно проектувати урок на засадах матрично-модульного підходу. Саме така реалізація технологічної послідовності етапів навчання проектуванню уроку, на наш погляд, у результаті веде до формування комплексних вмінь проектування уроку.

Таким чином, зосередження уваги на проблемі формування у студентів знань і вмінь проектування уроку передбачає, по-перше, теоретичну розробку етапів процесу формування і опис структурних компонентів даного процесу як системи. Ці складові і були включені у створену нами модель та розглянуті у даній статті. Наступним кроком буде апробація розробленої моделі, що стане темою наших наступних публікацій.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бондар В.І. Теорія і технологія управління процесом навчання в школі. – К.: ФАДА, ЛТД, 2000. – 191с.
2. Гусак П.М. Підготовка учителя: технологічні аспекти. – Луцьк: “Вежа”, 1999. – 278с.
3. Навчальний процес у вищій педагогічній школі: Навчальний посібник / За ред. О.Г. Мороза. – К.: НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2001. – 337с.
4. Селевко Г.К. Современные образовательные технологии. – М., 1998.
5. Шапошнікова І.М. Підвищення ефективності підготовки майбутніх вчителів початкової школи до проектування уроку: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. – К., 1993. – 149с.

УДК 378.937:378.017

А.М. Крамаренко

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ГУМАНІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЦЕСУ

У статті розглядається компетентнісний підхід у підготовці майбутнього вчителя початкових класів до гуманізації педагогічного процесу, пропонуються шляхи підвищення ефективності означеної підготовки.

The competence approach to the preparation of future primary school teachers for humanitarization of pedagogical process, is considered in the article. The author suggests the ways of improvement of this preparation.

Значущі зміни сучасної освіти насамперед пов’язані з підвищенням уваги в суспільстві до людини як основної цінності всіх соціальних процесів. У педагогіці така